

Tomasz Schimanek

Klauzule społeczne w prawie zamówień publicznych

Łódź, 26 października 2016 r.

I. Co to są klauzule społeczne?

I. Co to są klauzule społeczne?

Pod koniec XX wieku Komisja Europejska zaczęła promować podejście, w ramach którego zamówienia publiczne stanowią instrument służący nie tylko skutecznemu i efektywnemu wydatkowaniu środków publicznych, ale także realizowaniu celów polityki społecznej i środowiskowej całej Unii i poszczególnych krajów członkowskich.

To podejście w przypadku aspektów środowiskowych przyjęło nazwę zielonych zamówień publicznych, a w przypadku aspektów społecznych – społecznie odpowiedzialnych lub społecznych zamówień publicznych.

I. Co to są klauzule społeczne?

Termin społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne oznacza zamówienia, w ramach których bierze się pod uwagę co najmniej jedną z następujących kwestii społecznych: możliwości zatrudnienia, godną pracę, zgodność z prawami społecznymi i z prawem do pracy, integrację społeczną, równość szans, dostępność, projektowanie dla wszystkich, uwzględnianie kryteriów zrównoważonego rozwoju, w tym kwestii etycznego handlu oraz szerszego dobrowolnego przestrzegania zasad społecznej odpowiedzialności biznesu, z jednoczesnym uwzględnieniem zasad ujętych w Traktacie Unii Europejskiej oraz w dyrektywach dotyczących zamówień publicznych.

I. Co to są klauzule społeczne?

Klauzule społeczne to rozwiązania, które stanowią wyjątek od ogólnych reguł udzielania zamówień publicznych uzasadniony koniecznością uwzględnienia ważnych aspektów społecznych.

Warunkiem stosowania klauzul społecznych i innych rozwiązań z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych jest:

- ★ uwzględnienie takiej możliwości w prawie unijnym,**
- ★ uwzględnienie takiej możliwości w prawie krajowym,**
- ★ uwzględnienie informacji o tym w ogłoszeniu o zamówieniu.**

I. Co to są klauzule społeczne?

W 2010 roku Komisja Europejska opublikowała podręcznik „Kwestie społeczne w zakupach. Przewodnik dotyczący uwzględniania kwestii społecznych w zamówieniach publicznych”.

W 2004 roku po raz pierwszy możliwości uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych znalazły się w dyrektywach dotyczących zamówień publicznych.

Obecnie podejście to ma swoje odzwierciedlenie w Strategii Europa 2020 oraz w nowych dyrektywach dotyczących zamówień publicznych przyjętych w marcu 2014 roku.

I. Co to są klauzule społeczne?

Po pięciu latach, w 2009 roku, udało się wprowadzić do prawa zamówień publicznych trzy klauzule społeczne.

Pierwsze dwie wprowadzone zostały poprzez nowelizację ustawy o spółdzielniach socjalnych. Była to tak zwana klauzula **zatrudnieniowa** oraz klauzula **propracownicza**. Trzecia klauzula, tak zwana **zastrzeżona**, została wprowadzona poprzez nowelizację Prawa zamówień publicznych.

W 2014 roku Urząd Zamówień Publicznych opublikował podręcznik „Aspekty społeczne w zamówieniach publicznych”, w 2015 roku jego aktualizację.

Klauzula zastrzeżona - określona była w art. 22, ust. 2 Prawa zamówień publicznych i umożliwia zamawiającemu zamknięcie kręgu podmiotów mogących ubiegać się o udzielenie zamówienia wyłącznie do wykonawców, u których ponad 50 % zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne.

Klauzula zatrudnieniowa - określona w art. 29, ust.4 Prawa zamówień publicznych (Pzp) dawała możliwość zamawiającemu określenia w opisie przedmiotu zamówienia wymagań związanych z realizacją zamówienia, dotyczących zatrudnienia osób należących do następujących kategorii:

I. Co to są klauzule społeczne?

- ★ **bezrobotni,**
- ★ **młodociani w celu przygotowania zawodowego,**
- ★ **osoby niepełnosprawne,**
- ★ **bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności,**
- ★ **uzależnieni po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,**
- ★ **chorzy psychicznie,**
- ★ **zwalniani z zakładów karnych, mający trudności w integracji ze środowiskiem,**
- ★ **uchodźcy realizujący indywidualny program integracji.**

Klauzula propracownicza – określona również w art. 29, ust.4 Pzp, dawała możliwość zamawiającemu określenia w opisie przedmiotu zamówienia wymagań związanych z realizacją zamówienia, dotyczących:

- ★ utworzenia funduszu szkoleniowego, w którym wpłaty pracodawców stanowić będą co najmniej czterokrotność najniższej wpłaty określonej ustawowo (czyli 1% funduszu płac),
- ★ zwiększenia wpłat pracodawców na rzecz funduszu szkoleniowego do wysokości określonej jako co najmniej czterokrotność najniższej wpłaty określonej ustawowo.

I. Co to są klauzule społeczne?

W 2014 roku przestała obowiązywać klauzula propracownicza w związku z nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która zlikwidowała fundusz szkoleniowy tworzony przez pracodawcę.

W 2014 roku pojawiła się natomiast w Pzp czwarta klauzula, tak zwana **klauzula pracownicza. Zgodnie z nią zamawiający mógł w przypadku zamówień na usługi i roboty budowlane, żądać, aby wykonawca (gdy jest to uzasadnione przedmiotem lub charakterem czynności wykonywanych w trakcie realizacji zamówienia) zatrudnił pracowników na umowy o pracę.**

II. Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu klauzul społecznych

Po wprowadzeniu klauzul społecznych w 2009 roku Ministerstwo Rozwoju Regionalnego jako Instytucja Zarządzająca PO KL, wprowadziło w działaniu 7.2.1. PO KL możliwość wyboru podwykonawcy z zastosowaniem wspomnianych klauzul społecznych.

Ministerstwo wydało także wspólnie z Urzędem Zamówień Publicznych w październiku 2009 roku „Zalecenia Ministra Rozwoju Regionalnego oraz Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych dotyczące stosowania >klauzul społecznych< w zamówieniach publicznych”.

W 2014 roku UZP opracował wspomnianą publikację dotyczącą aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, a następnie w 2015 roku jej aktualizację.

Także w 2014 roku podręcznik stosowania klauzul społecznych przygotował Instytut Spraw Publicznych, a Fundusz Współpracy przeprowadził szkolenia dla ponad 1000 przedstawicieli administracji publicznej.

Upowszechnianie klauzul uwzględnione zostało w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (2013), Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej (2014) oraz w regionalnych, wieloletnich programach rozwoju ekonomii społecznej.

Klauzula dotycząca funduszu szkoleniowego była w okresie swoje obowiązywania wykorzystywana sporadycznie.

Klauzula zastrzeżona, według danych UZP, została w 2015 roku uwzględniona w 169 postępowaniach, co stanowiło 0,15% ogólnej liczby zamówień¹.

Nie ma dokładnych danych dotyczących stosowania klauzuli zatrudnieniowej i pracowniczej, ale można szacować, że została ona zastosowana w około 1% wszystkich postępowań dotyczących zamówień o wartości powyżej 30 tys. euro.

W 2015 roku Kancelaria Prezesa Rady Ministrów wydała urzędowi administracji rządowej zalecenia dotycząc stosowania klauzul, poprosiła również o przesłanie informacji o ich wdrażaniu. Na tej podstawie UZP stwierdził, że na 417 urzędów, które przesłały informacje zgodnie z zaleceniami, 133 zastosowały klauzule społeczne łącznie w 437 postępowaniach. W tym w 68% postępowań wykorzystano klauzulę pracowniczą, w 27% postępowań zatrudnieniową, a w prawie 5% postępowań zastosowano klauzulę zastrzeżoną. Klauzule stosowano najczęściej w zamówieniach na usługi².

II. Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu klauzul społecznych

Zamawiający	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Wartość zamówienia (w zł)	Przedmiot zamówienia
Izba Skarbowa w Poznaniu	pracownicza	102.555.369	Usługi pocztowe i kurierskie
Zakład Zamówień Publicznych przy Ministrze Zdrowia	pracownicza	22.740.000	Produkty lecznicze dla krwi oraz organów krwiotwórczych
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	pracownicza	18.455.284	Usługi programowania oprogramowania aplikacyjnego
Bałtycka Instytucja Gospodarki Budżetowej BALTICA	zatrudnieniowa	48.000.000	Roboty wykończeniowe w zakresie obiektów budowlanych

II. Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu klauzul społecznych

Zamawiający	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Wartość zamówienia (w zł)	Przedmiot zamówienia
Narodowe Centrum Krwi	zatrudnieniowa	21.055.555	Produkty lecznicze dla krwi, organów krwiotwórczych oraz układu krążenia
Ministerstwo Edukacji Narodowej	zatrudnieniowa	8.319.626	Usługi drukowania
2 Regionalna Baza Logistyczna, Warszawa	zastrzeżona	19.180.000	Mundury bojowe
Izba Skarbowa w Gdańsku	zastrzeżona	4.006.406	Usługi sprzątanania biur
Sąd Okręgowy w Kielcach	zastrzeżona	558.795	Usługi ochroniarskie

II. Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu klauzul społecznych

Zamawiający, który zastosowali klauzule społeczne w największej liczbie postępowań zakończonych udzieleniem zamówienia:

- 1. Zakład Zamówień Publicznych przy Ministrze Zdrowia – 52 postępowania**
- 2. Agencja Nieruchomości Rolnych – 36 postępowań**
- 3. Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu – 23 postępowania**
- 4. Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie- 16 postępowań**
- 5. Zakład Ubezpieczeń Społecznych- w Warszawie – 13 postępowań**

Przykłady postępowań, w których JST zastosowały klauzulę zastrzeżoną

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie – usługi cateringowe (2012)**
- Miasto Częstochowa – usługa pełnienia dozoru i ochrony mienia obiektów i terenu Cmentarza Komunalnego (2012)**
- Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie – roboty budowlane budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lesznie (2012)**
- Powiatowy Urząd Pracy w Sosnowcu – usługa sprzątania pomieszczeń i utrzymania czystości w Powiatowym Urzędzie Pracy (2012)**
- Miasto Brzeziny – odbiór odpadów komunalnych z terenu miasta Brzeziny (2013)**

II. Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu klauzul społecznych

- **Gmina Czosnów – ubezpieczenie mienia i odpowiedzialności zamawiającego w zakresie: ubezpieczenia mienia od ognia i innych zdarzeń losowych, ubezpieczenie mienia od kradzieży z włamaniem i rabunku oraz od kradzieży zwykłej, ubezpieczenie sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk, ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej, ubezpieczenie szyb od stłuczenia, ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków, ubezpieczenie komunikacyjne (2013)**
- **Teatr Nowy im. Kazimierza Dejmka w Łodzi – prace porządkowe (2013)**
- **Powiatowe Centrum Medyczne w Wołowie Spółka z o.o. – dostawy zużywalnego sprzętu medycznego (2013)**

II. Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu klauzul społecznych

- **Miasto Kraków – dostawa materiałów biurowych do Zespołu Ekonomiki Oświaty (2013)**
- **Zakład Gospodarowania Nieruchomościami w Dzielnicy Wawer m.st. Warszawy, monitoring stanu środowiska, transport odpadów, dowóz pracowników i sprzętu do miejsca pracy, sprzątanie wyznaczonych terenów (2014)**

Przykłady postępowań, w których JST zastosowały klauzulę zatrudnieniową

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Byczynie – usługi szkoleniowe dla osób bezrobotnych/nieaktywnych zawodowo skierowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Byczynie na m.in. trening kompetencji życiowych, warsztaty aktywnego poszukiwania pracy, kursy zawodowe (2012, osoby bezrobotne)**
- Dom Pomocy Społecznej w Strzałkowie – usługi pralnicze dla DPS w Strzałkowie (2012, osoby niepełnosprawne)**
- Gmina Złocieniec – usługi związane z utrzymaniem terenów zielonych w gminie (w mieście i w sołectwach) oraz parków, klombów i placów zabaw w mieście (2013, osoby bezrobotne)**

II. Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu klauzul społecznych

- **Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gostyniu – usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla mieszkańców z terenu miasta i gminy Gostyń (2013, osoby bezrobotne)**
- **Bytomskie Mieszkania – świadczenie usług utrzymania porządku i czystości w nieruchomościach budynkowych wchodzących w skład zasobu gminy Bytom (2013, osoby bezrobotne)**
- **Miasto Częstochowa – remont i docieplenie elewacji budynku oraz remont chodnika – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 5 (2014, osoby bezrobotne)**
- **Miasto Poznań, prace remontowo-budowlane dla MOPR (2015, osoby bezrobotne)**

Przykłady postępowań, w których JST zastosowały klauzulę pracowniczą

- **Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, sprzątanie pomieszczeń biurowych o przynależności oraz mycie okien w budynkach użytkowanych przez Urząd (2014)**
- **Dzielnica Ursus m.st. Warszawy, ochrona osób i mienia w obiekcie administracyjnym Urzędu Dzielnicy (2015)**
- **Miasto Poznań, Dowóz dzieci niepełnosprawnych (2015)**

Klauzule społeczne można stosować także w zamówieniach podprogowych czyli o wartości do 30 tysięcy euro. Zastosowały to m.in. Toruń, Częstochowa, Warszawa, Gdynia, Brzeziny i wiele innych JST.

Częstochowa w 2011 roku wprowadziła zarządzeniem Prezydenta obowiązek stosowania klauzul społecznych w zamówieniach powyżej progów. W 2015 roku podobnie zrobiła Warszawa, która opracowała podręcznik stosowania klauzul dla urzędników i ich przeszkoliła ich w tym zakresie. Obecnie podobne działania podjął Poznań.

Niektóre JST wykorzystują zamówienia publiczne do zlecania zadań organizacjom pozarządowym, np. Warszawa, która wpisała do rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi jako jedną z form współpracy zakup usług od organizacji, prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność statutową w formie zamówień publicznych. Warszawa zleca zadania o wartości poniżej 30 tys. euro. W 2015 roku w ten sposób miasto zawarło 478 umów na łączną kwotę blisko 7,1 miliona złotych³. Podobne rozwiązania stosują m.in. Katowice, Kutno i Iława.

W 2014 roku, w Prawie zamówień publicznych pojawiła się także możliwość wykorzystania aspektów społecznych w pozacenowych kryteriach oceny ofert, obok innych kryteriów, takich, jak: jakość, funkcjonalność, parametry techniczne, aspekty środowiskowe, społeczne, innowacyjne, serwis, termin wykonania zamówienia oraz koszty eksploatacji.

Główne przyczyny ograniczonego wykorzystywania klauzul społecznych:

- ★ **brak wiedzy na temat istnienia klauzul,**
- ★ **brak świadomości korzyści płynących z ich zastosowania,**
- ★ **brak wiedzy i umiejętności w stosowaniu klauzul w przetargach,**
- ★ **obawa przed wdrażaniem nowego, niesprawdzonego rozwiązania,**
- ★ **fetysz ceny,**
- ★ **obawa, że to zwiększy koszty realizacji zamówień,**

II. Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu klauzul społecznych

- ★ **obawa przed zgodnością z prawem,**
- ★ **brak rozpoznania rynku potencjalnych wykonawców,**
- ★ **ograniczona liczba podmiotów, które mogłyby spełnić warunki określone w klauzulach, w tym przedsiębiorstw społecznych.**

III. Obecnie obowiązujące klauzule społeczne

W 2014 roku zostały przyjęte nowe, obowiązujące obecnie dyrektywy dotyczące zamówień publicznych, w szczególności dwie o kluczowym znaczeniu:

- ★ dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych uchylająca dyrektywę 2004/18/WE, zwana dyrektywą klasyczną,**
- ★ dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, uchylająca dyrektywę 2004/17/WE, zwana dyrektywą sektorową.**

Implementacją postanowień tych dyrektyw jest nowelizacja ustawy Prawo zamówień publicznych z czerwca 2016 roku. Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016 poz. 1020) poszerzyła możliwość stosowania dotychczas istniejących klauzul społecznych, a także wprowadziła nową klauzulę społeczną. Większość przepisów nowelizacji, w tym, te dotyczące klauzul społecznych, weszły w życie 28 lipca 2016 roku.

Obecnie w Prawie zamówień publicznych (Pzp) określone są cztery klauzule społeczne:

- ★ **klauzula zastrzeżona (art. 22, ust. 2 Pzp),**
- ★ **klauzula pracownicza (art. 29, ust. 3a Pzp),**
- ★ **klauzula zatrudnieniowa (art. 29, ust. 2 Pzp),**
- ★ **klauzula usługowa (art. 138p Pzp).**

Klauzula zastrzeżona daje zamawiającemu możliwość ograniczenia udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne do określonej grupy podmiotów.

Obecne rozwiązanie poszerza zakres podmiotowy wcześniej stosowanej klauzuli zastrzeżonej.

III. Obecnie obowiązujące klauzule społeczne

Przed lipcem 2016

Art. 22, ust. 2

Po lipcu 2016

Art. 22, ust. 2 oraz 2a

**Podmioty
zatrudniające
wyłącznie osoby
niepełnosprawne**

**Podmioty zatrudniające
niepełnosprawnych oraz osoby
z innych grup zagrożonych
marginalizacją społeczną**

**Ustawowo: minimum
50% zatrudnionych
pracowników**

**Ustawowo: minimum 30%
zatrudnionych pracowników, ale
zamawiający może żądać więcej**

Wykonawca musi być zakładem pracy chronionej albo innym podmiotem prowadzącym działalność służącą społecznej i zawodowej integracji osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych.

Klauzula zastrzeżona dotyczy zatrudnienia:

- ★ **osób bezrobotnych,**
- ★ **osób niepełnosprawnych,**
- ★ **osób bezdomnych,**
- ★ **osób z zaburzeniami psychicznymi,**
- ★ **osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem,**
- ★ **osób, które uzyskały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,**

III. Obecnie obowiązujące klauzule społeczne

- ★ **osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia,**
- ★ **osób będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych.**

Klauzula **pracownicza dotyczy obowiązku zatrudnienia przez wykonawcę przy realizacji zamówienia pracowników na umowy o pracę.**

Jest to powtórzenie rozwiązania istniejącego od 2014 roku, z tym że, **zamawiający poprzednio mógł, a teraz ma obowiązek stosowania klauzuli, jeżeli upoważnia do tego charakter czynności wykonywanych w ramach zamówienia.**

Przed lipcem 2016

Art. 29, ust. 4, pkt 4

Możliwość zastosowania wymogu zatrudnienia na umowę o pracę osób wykonujących czynności w trakcie realizacji zamówienia na roboty budowlane lub usługi, jeżeli jest to uzasadnione przedmiotem lub charakterem tych czynności

Po lipcu 2016

Art. 29, ust. 3a

Wymóg pozostaje, ale zamawiający ma obowiązek zastosowania go, jeżeli jest to uzasadnione charakterem wykonywanej pracy oraz obowiązek wskazania czynności, jakie ma wykonać pracownik w ramach umowy o pracę

Klauzula zatrudnieniowa daje zamawiającemu możliwość sformułowania w opisie przedmiotu zamówienia warunku dotyczącego zatrudnienia przez wykonawcę przy realizacji zamówienia osób z grup zagrożonych marginalizacją społeczną. Jest to powtórzenie wcześniejszego rozwiązania.

III. Obecnie obowiązujące klauzule społeczne

Przed lipcem 2016

Po lipcu 2016

Art. 29, ust. 4, pkt 1

Art. 29, ust. 4

Wymagania związane z realizacją zamówienia dotyczące zatrudnienia osób zagrożonych marginalizacją społeczną

Bez zmian

Klauzula usługowa jest nowym, wcześniej nie stosowanym w Pzp rozwiązaniem. Ma ono charakter klauzuli zastrzeżonej, którą można zastosować przy udzielaniu zamówień na określone rodzaje usług zdrowotnych, społecznych oraz kulturalnych.

Klauzula umożliwia zamknięcie postępowania dotyczącego zlecenia tego typu usług do określonej grupy podmiotów.

Klauzula określona jest w art. 138p Pzp.

Ustawa wymienia rodzaje usług zdrowotnych, społecznych oraz kulturalnych używając kodów CPV.

Są tam m.in. usługi szkolnictwa przedszkolnego, szkolnictwa wyższego, e-learning, usługi szkolenia oraz rekrutacji personelu, prowadzenie placówek szkoleniowych, usługi socjalne, medyczne, rehabilitacyjne, usługi świadczone przez organizacje społeczne.

Podmioty, do których zamawiający może ograniczyć udział w postępowaniu muszą spełniać łącznie cztery warunki:

- ★ **celem ich działalności jest realizacja zadań w zakresie użyteczności publicznej związanej ze świadczeniem tych usług oraz społeczna i zawodowa integracja osób, o których mowa w art. 22 ust. 2,**
- ★ **nie działają w celu osiągnięcia zysku, przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników,**

- ★ **struktura zarządzania nimi lub ich struktura własnościowa opiera się na współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników, co wykonawca określa w swoim statucie,**
- ★ **w ciągu ostatnich 3 lat poprzedzających dzień wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia na usługi społeczne nie udzielono im zamówienia na podstawie tego przepisu przez tego samego zamawiającego.**

Zmieniły się także zapisy dotyczące pozacenowych kryteriów oceny ofert. Obecnie Pzp wskazuje przykładowe aspekty społeczne, które może uwzględnić zamawiający w kryteriach oceny ofert (art. 91, ust. 2, pkt 2): integracja zawodowa i społeczna osób, o których mowa w art. 22 ust. 2, dostępność dla osób niepełnosprawnych lub uwzględnianie potrzeb użytkowników.

Pozwala to wykorzystać klauzulę zatrudnieniową, zastrzeżoną i pracowniczą w kryteriach oceny ofert.

Prawo zamówień publicznych umożliwia uwzględnianie aspektów społecznych także na inne sposoby, na przykład:

- ★ **w opisie przedmiotu zamówienia jako odpowiedź na potrzeby osób będących odbiorcami robót, dostaw lub usług będących przedmiotem zamówienia, w szczególności osób niepełnosprawnych (art. 29 oraz art. 30 Pzp),**
- ★ **jako jeden z elementów wykorzystywanych do badania oferty pod kątem rażąco niskiej ceny (art. 90 Pzp),**

III. Obecnie obowiązujące klauzule społeczne

- ★ **jako warunki realizacji zamówienia dotyczące przestrzegania bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia oraz spełniania norm krajowych, europejskich, posiadania certyfikatów jakości i bezpieczeństwa, itp. (art. 29 oraz art. 31 Pzp),**
- ★ **jako przesłanki wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego (art. 24).**

Inne rozwiązania:

- ★ **niestosowanie Pzp przy udzielaniu zamówień o wartości poniżej progów unijnych, których przedmiotem są usługi lub roboty budowlane realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w gminnym programie rewitalizacji oraz wykonywane na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji, jeżeli te zamówienia udzielane są przez gminę lub gminne jednostki organizacyjne organizacjom pozarządowym lub spółdzielniom socjalnym, a przedmiot zamówienia należy do działalności statutowej wykonawcy lub w celu aktywizacji osób mających miejsce zamieszkania na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji (art. 4d Pzp),**

- ★ możliwość **zastrzeżenia** udzielenia zamówienia o wartości poniżej 30 tys. euro przez jednostkę sektora finansów publicznych wyłącznie **dla spółdzielni socjalnych** (art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych, od 2015 roku).

IV. Korzyści ze stosowania klauzul społecznych

III. Korzyści ze stosowania klauzul społecznych

Wartość rynku zamówień udzielanych na podstawie Pzp to **116,3 mld złotych**, co stanowiło **6.5% PKB**

35,6 tysiąca zamawiających, z czego **72%** stanowiły jednostki samorządu terytorialnego

Największą wartość środków wydatkowano na **dostawy – 35%** ogólnej kwoty zamówień, na roboty budowlane 33%, a na usługi 32%.

Cenę jako jedyne kryterium oceny ofert zastosowano w **12%** postępowań.

Najczęściej stosowane tryby: **przetarg nieograniczony 83,39%**, 11,75% wolna ręka, 3,55% zapytanie o cenę.

Korzyści:

- ★ **łączenie zakupu usług czy towarów z osiągnięciem dodatkowo korzyści społecznych,**
- ★ **stymulowanie i podtrzymywanie zatrudnienia osób, które zagrożone są wykluczeniem zawodowym i społecznym,**
- ★ **wspieranie ich integracji zawodowej i społecznej,**
- ★ **ułatwianie dostępu do zamówień publicznych podmiotom prowadzącym integrację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem, w tym **podmiotom ekonomii społecznej,****

- ★ **zwiększanie skuteczności działań aktywizacyjnych instytucji publicznych,**
- ★ **zmniejszanie wydatków socjalnych,**
- ★ **zmniejszanie wpłat na PFRON,**
- ★ **tworzenie nowych miejsc pracy i utrzymanie istniejących, nie tylko tych przeznaczonych dla osób zagrożonych marginalizacją społeczną,**
- ★ **uspołecznianie świadczenia usług publicznych, włączanie użytkowników w ich świadczenie,**
- ★ **budowanie przyjaznego wizerunku zamawiającego.**

Klauzule społeczne mogą być także instrumentem wspierania rozwoju przedsiębiorczości społecznej. Przedsiębiorstwa społeczne działają na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych marginalizacją, co uwzględniają trzy z czterech klauzul społecznych. Przedsiębiorstwa społeczne mają również dodatkowe atuty: zwiększają szanse na trwałość zatrudnienia oraz zakorzenienie lokalne, co jest szczególnie ważne z punktu widzenia samorządów gminnych czy powiatowych.

Klauzule nie mogą być jedynym sposobem na rozwiązywanie problemów społecznych, ale mogą odgrywać ogromne znaczenie oferując to, o co z reguły jest najtrudniej czyli pracę, zwłaszcza dla osób, które mają utrudniony dostęp do zatrudnienia.

Plusy stosowania klauzul społecznych:

- ★ **możliwość stosowania klauzuli zastrzeżonej, usługowej i zatrudnieniowej bez dodatkowych warunków i bez konieczności uzasadnienia,**
- ★ **możliwość stosowania dwóch lub trzech klauzul społecznych jednocześnie,**
- ★ **możliwość wykorzystania klauzuli zastrzeżonej, pracowniczej i zatrudnieniowej w kryteriach oceny ofert,**
- ★ **możliwość stosowania klauzul w zamówieniach o wartości do 30 tys. euro,**

- ★ **możliwość stosowania klauzuli zatrudnieniowej tylko do wybranych zadań w ramach zamówienia,**
- ★ **możliwość swobodnego wyboru przez zamawiającego liczby i kategorii osób zatrudnionych w ramach klauzuli zatrudnieniowej,**
- ★ **możliwość wyboru przez zamawiającego wyższego wskaźnika zatrudnienia niż określony w Pzp w przypadku klauzuli zastrzeżonej.**
- ★ **praktyczne doświadczenia i sprawdzone rozwiązania w zakresie stosowania klauzuli zatrudnieniowej i pracowniczej.**

Minusy stosowania klauzul społecznych:

- ★ **prawo nie pozwala skierować klauzul społecznych jedynie do podmiotów z lokalnego rynku,**
- ★ **stosowanie klauzul społecznych wymaga przygotowania, przede wszystkim dobrego rozpoznania rynku potencjalnych oferentów,**
- ★ **sformułowanie przepisu dotyczące klauzuli pracowniczej wymaga od zamawiającego oceny, które czynności wymagają zatrudnienia na umowę o pracę,**

III. Korzyści ze stosowania klauzul społecznych

- ★ **niektóre warunki klauzuli zastrzeżonej oraz klauzuli usługowej mogą być trudne do weryfikacji przez zamawiającego,**
- ★ **stosowanie klauzul społecznych wymaga dodatkowej kontroli przestrzegania warunków klauzuli w trakcie realizacji zamówienia.**

www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/zrownowazone-zamowienia-publiczne/spoleczne-zamowienia

Przydatne dokumenty:

Zalecenia Rady Ministrów w sprawie stosowania przez administrację rządową klauzul społecznych

Zalecenia Ministra Rozwoju Regionalnego oraz Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych dotyczące stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych

Aspekty społeczne w zamówieniach publicznych - Podręcznik (Wydanie drugie zmienione i rozszerzone)

Podręcznik stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, Instytut Spraw Publicznych

www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/zrownowazone-zamowienia-publiczne/spoleczne-zamowienia

Krajowy Plan Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2013-2016

Przewodnik Komisji Europejskiej: "Kwestie społeczne w zakupach. Przewodnik dotyczący uwzględniania kwestii społecznych w zamówieniach publicznych"

Dziękuję za uwagę